

EUROPA CEA TÂNĂRĂ

Se spune de obicei „bătrâna Europă”. Unii o spun cu compasiune ironică; alții, cu tristetea amintirilor glorioase; foarte mulți, din alte continente, cu orgoliul noului vâstar, cu disprețul înțelepciunii străvechi ori cu scrâșnetul robiei coloniale. Dacă celelalte continente pot fi cuprinse în limite geografice și etnice, încadrate în cultura, în morala, în psihologia lor specifică – Europa nu poate fi caracterizată după regulile perfectului naturalist, care știe să claseze o plantă sau să citească în straturile geologice.

Europa nu mai este măcar o noțiune geografică, cu contururi definitive. Imensă peninsula a Asiei, ea a fost odată arena însângerată de migrațiuni - creuzetul în care s-au contopit, în câteva „rase”, nenumăratele noroade ale Orientului, atrase de mirajele mediteraneene sau de negurile nordice. Într-o vreme când China cultiva filozofia budistă și picta pe mătase, când Biblia se înfiripa prin cuvântul Profetilor, când piramidele se înălțau în marginea Saharei, Occidentul zăcea în noaptea, cu pădurile lui pline de fiare, cu mlaștinile și pustietățile lui, cu omul în piele de urs, dibuitor prin caverne, sălășluind în câmpie ca să se refugieze în creștetul munților...

Istoria Europei, în ultimele trei milenii, este cea mai patetică dintre toate. E atât de febrilă, atât de învălmășită – cu erupțiuni care încing orizonturile și cu prăbușiri până în inima pământului - încât ea ne apare ca un gigantic vârtej în care sunt prinse toate apele planetei. Dacă există un centru al istoriei umane, el se află în Europa, care este opera celorlalte continente, după cum fructul este o sinteză a arborelui. Toate culturile și religiile, toate energiile etnice, toate avalanșele războinice și expansiunile spirituale au fecundat Europa, generație după generație, popor după popor, stat după stat... La rândul ei, Europa a creat forme sociale, politice, etice, tehnice, care au crescut peste primele temelii „păgâne” sau „barbare”, ascunzându-le într-atât, că arheologii descoperă cu surpriză urmele Egiptului, ale Indiei, ale Iranului, ale Iudeii și chiar ale Americii. Sub templul grec găsim fundații africane; catedrala creștină a crescut prin credința sinaitică; flota engleză s-a ivit la chemările belșugului tropical. Matematica lui Poincaré e tributară astrologiei chaldeene; filozofia lui Schopenhauer e un reflex al budismului; Napoleon e un emul al lui Tamerlan...

Originalitatea Europei constă, înainte de toate, în facultatea ei de absorbire și de transformare a valorilor omenestii. Și cele creatoare, și cele negative. Frământată de mâinile tuturor făurarilor și ale tuturor cuceritorilor, ea a căpătat virtuțile și defectele acestora, sporindu-le neîncetat. Căile lumii și-au găsit punctul de încrucișare, succesiv, în diferite regiuni ale Europei: Atena, Roma, Constantinopol, Cordoba,

Viena, Kiev, Paris, Londra... Câteva civilizații și culturi s-au desfășurat chiar în sânul continentului european, într-un flux și reflux mai rapid, mai intens – și mai rodnic. Cei ce plângeau pe ruinele unei lumi erau, fără să știe, vestitorii unei lumi noi. Lanțul progresului se întindea peste abisuri, de la o culme la altă culme.

Binele și răul, Europa le-a primit de pretutindeni și le-a înapoiat înzecit. Elanuri inconștiente și-au recunoscut, prin ea, direcția și menirea; probleme mistice au căpătat, în cetățile occidentale, soluții științifice; nevoi artificiale au devenit planetare, realizate de tehnică și

la Pacific: Revoluția ei se repercutează până la pagodele chineze și până la republicile sud-americane. Cine crede că se pot înălța stăvilare politice definitive, în calea imperialismului mercantil al Angliei sau a imperialismului proletar al Rusiei? Statele Unite ale Americii sunt fiice îmbogățite ale Europei: acolo se înalță pan-americanismul arivist. Națiunile care se trezesc în India sau Egipt, în Asia Minoră sau în China, sunt acum eleve ale națiunilor europene; se vorbește doar de pan-islamism, de uniunea pan-asiatică, după ce s-a proclamat pan-slavismul, pan-germanismul. Azi, mai mult ca oricând, se vorbește de Pan-Europa...

Ce dovedesc aceste pan-uri, ridicare unele asupra celorlalte? Ele ne conving că legea care guvernează lumea, este aceea a unității. Tendința spre unitate, în viața popoarelor, e ca și tendința biologică a creșterii nelimitate. Natura are frâne represive față de monștrii ei. Ea face să dispară plesiozaurii catastrofici, după cum favorizează înmulțirea vietăților care aduc echilibrul în lupta pentru existență.

Imperialismul politic e sinonim cu gigantania. Istoria ne arată că toate imperialismele au pierit, pentru că au vrut să treacă dincolo de limitele impuse de creșterea lor firească. De gigantania a pierit Imperiul Roman, subminat de națiunile robite Romei orgolioase. Gigantania a destrămat imperialismul catolic, pentru că spiritul creștin s-a transformat în biserică siluitoare. „Marile-Puteri”, care oprim individualitățile naționale, etnice, religioase, sunt condamnate să aibă aceeași soartă. Imperialismul politico-economic al Angliei începe să se desfacă; împotriva lui crește imperialismul tehnic-financiar al Americii. Revoluția franceză, care a devenit și ea imperialistă, de la 1789 până la 1848 și 1914, primește acum contra-acțiunea Revoluției rusești, de la 1905 și 1917. După romantismul „egalității, libertății, fraternității”, formula nemiloasă a luptei de clasă...

Stăruim asupra cuvântului *imperialism*. Tendințele spre unitate (afară de două sau trei excepții evidente) au fost susținute până azi prin aceleași mijloace: de forță în domeniul social-politic-economic; de intoleranță în domeniul etic-religios-cultural. Imperialismul nu va deveni adevărat internaționalism, decât atunci când armele lui vor fi acelea ale iubirii și libertății. Până atunci, toate imperialismele – și cele economice și cele revoluționare – vor fi sângheroase și vor pieri înainte de izbânda cea mare.

Europa e un vâlmășag de tendințe: un iad de erori, un paradis

de desăvârșiri. Ea cuprinde toate idealurile, roase însă de minciunile tradiției, paralizate de absolutismul dogmelor. Europa suferă de tulburări ale gestațiunii care influențează și celelalte continente. Din matricea ei se vor ivi și biruințe definitive. Ea va fi o „armonie a contrariilor”, când

și va recunoaște menirea. Unitatea europeană, „Statele Unite” ale Europei, dacă nu vor fi exclusiviste, nu vor provoca blocul antagonist al Asiei sau al Americii, ci vor crea puntea dublă: deasupra Pacificului și Atlanticului, prin *pan-humanism*, singurul „pan” ce poate fi acceptat ca o lege firească a speciei umane și ca o poruncă a conștiinței individuale...

Azi, Europa e între ciocan și nicovală. Asia îi dă o pildă de înțelepciune. America o tentează cu bogățiile ei. Europa să fie o sinteză a spiritului și materiei! Ea n-a cunoscut încă măsura cea regeneratoare. S-a prăbușit de la o extremă la alta. Gandhi și Tagore i-au trimis avertismentul Nonviolentei și al sufletului care se unește cu sufețele lumii prin credință și iubire. Edison și Rockefeller i-au dat mirajele tehnicii care înmiește puterile omenestii și ale organizării care înmiește valorile pământene... Asia e însă anemiata de renunțările spirituale. America e amenințată de cancerul mașinismului.

Europa va ști să spiritualizeze materia?

Să dea inimă mașinii și inteligență clarvăzătoare instinctelor?

Să fie cucernică și științifică? Să umanizeze noroadele și să divinizeze omul?

Să frângă zăgăzurile artificiale ale națiunilor și claselor și să înalțe cetățile Muncii și templele Științei, cu porți deschise tuturor aceluia care vor să creeze și care vor să se lumineze?...

Sunt semne că Europa cea tânără va ajunge la echilibrul dualismului. Dualismul universal îi stă ca model nezdruccinat. Europa are în ea semințele rodnicilor viitoare. Cele

patru vânturi ale lumii aduc asupra ei suflările tuturor năzuințelor. Organele unității planetare există, palpitând, așteptând orânduirea lor într-o supremă făptură armonioasă. Unele dintre aceste organe poartă încă nume false, pentru că și conținutul lor a fost falsificat.

Imperialismul se va numi în curând internaționalism; naționalismul egocentric se va numi patriotism cultural; capitalismul rapace se va schimba în cooperatie, în ajutor mutual; războiul dintre state va face loc concurenței libere a muncii; războiul dintre clase va fi înlăturat de individualismul creator; revoluția va redeveni evoluție; metoda opresiunii va fi dominată de legea interdependenței; Liga Națiunilor va ajunge într-adevăr o Uniune a popoarelor omenestii; când dreptatea va înlocui glasul tunului; când iubirea va înlătura invidia și ura...

Intuițiile budiste, profetiile biblice, elanurile creștine sunt azi confirmate de logică, de știință, de tehnică. Azi trebuie să știm să vedem mugurii adevărului în frunzișul fremătător al veacurilor. Avem la îndemână moștenirea tuturor culturilor și industriilor; ea așteaptă în inimi chinute încă de instincte, în cugete înnegurate încă de superstiții.

Europeanul este înainte de toate universalist, pentru că este un produs al tuturor raselor. A fi universalist înseamnă totodată a fi individualist. Naționalismul care bântuie în Europa e o formă eronată a individualismului, care crede că se pot uita sau falsifica legăturile lui nenumărate cu celelalte națiuni. Europeanul a confundat prea des răul cu binele, urâtul cu frumosul, minciuna cu adevărul...

...Azi, după potopul roșu din 1914-1918, apele încep să se deosebească de uscat, lumina se desprinde de neguri. Europeanul știe și simte că nu mai poate fi omul cavernelor, omul invaziilor, omul arsenalelor, omul banului. Cu inima în mână, el se oferă semenilor pe care îi recunoaște în propria lui casă și în celelalte continente. Căci el e un datornic – dar și un dăruitor. E un misionar – și totodată un neofit al vieții. De aceea, europeanul nu va îmbătrâni. Europa va rămâne tânără, pentru că ea e într-adevăr rodul ce se înnoiește mereu pe arbele inepeuzabil al omenirii...

Și, mai ales în țările unde ignoranța e încă stăpână, unde omorul e încă răspunsul orb la cuvântul păcii; mai ales în țările Europei unde europenismul nu e încă recunoscut, să răspundem cu stăruitoare încredere:

Vrem să fim europeni, pentru că aceasta e menirea noastră... Vrem să fim „buni europeni” – prin muncă, prin gândire, prin credință - pentru că numai astfel ne împlinim destinul nostru de fii ai Pământului și de frați ai Omului de pretutindeni și de oricând!

(„Cuget liber”, nr. 1, noiembrie 1927)

impuse deseori cu sabia.

Într-adevăr, pentru că e o sinteză a celorlalte continente, Europa a repetat gesturile lor siluitoare, cuvintele lor magice, epopeile lor mărețe. Toate, într-o măsură mai amplă, cu o tenacitate mai lucidă. La năvala formidabilă a perșilor, vechii greci au răspuns cu mândra rezistență a cetății dominată de Logică și Frumusețe. Imperialismul rudimentar și anarhic al mongolilor s-a sfărâmat de zidul mobil al legiunilor romane, al căror imperialism e înlocuit azi de cel anglo-saxon.

Imperialismul – politic, economic, religios, cultural – e caracteristica dominantă a Europei. Am spus că ea nu e măcar o noțiune geografică. Nu putem evoca Insula Britanică, fără s-o vedem legată de coloniile ei, risipite pe toate latitudinile: e primatul Traficului. Rusia sovietică a proclamat primatul Muncii. Coudenhove-Kalergi, obsedat de erezii politice, cere unitatea Europei fără Anglia și fără Rusia, care ar forma alte două blocuri de interese politice! Dar Rusia europeană se întinde, prin Siberia, până

PE MERIDIANELE GLOBULUI

